

**RAKENNUSHANKKEEN OHJAUS
KOSTEUDENHALLINNAN NÄKÖKULMASTA**

**RTA-KOULUTUKSEN LOPPUSEMINAARI
VANTAA 23. – 24.9.2015
KIIA MIETTUNEN JA TIMO TURUNEN**

TAUSTAA

- **Valitettavasti 2010-luvulla valmistuneissa uudisrakennuskohteissakin esiintyy sisäilmaongelmia**
- **Sisäilmaongelmakohteiden tutkimisesta saatuja kokemuksia pitää kyetä hyödyntämään, jotta tyypillisiä virheitä ei toistettaisi**
- **Tilaajan hankkeen alussa määrittelemät laatutavoitteet eivät säily koko hankkeen ajan**
- **Kosteusteknisen toimivuuden ja kosteudenhallinnan kannalta kriittiset asiat on pystyttävä tunnistamaan riittävän varhaisessa vaiheessa**

RAKENNUSHANKKEELLE ASETETTAVAT TAVOITTEET

Hankesuunnitelmissa on usein seuraavankaltainen teksti:

- **Hankkeen tavoitteena on saada rakennuksen käyttäjille terveelliset ja turvalliset tilat**
- **Hankkeen tavoitteiksi asetetaan Sisäilmastoluokitus 2008 mukaisesti:**
  - **Sisäilmaluokka S2**
  - **Rakennusteknisten töiden puhtausluokka P1**
  - **Ilmanvaihdon puhtausluokka P1**
  - **Materiaalien päästöluokka M1**
  - **Hankkeen suunnittelussa noudatetaan Tervetalo-ohjetta ja periaatteita**

HOVIOIKEUS: RAKENNUSLIIKE JOUTUU MAKSAMAAN MILJONAKORVAUKSET

- kaupunki irtisanoi urakkasopimuksen vuonna 2012 ja katsoi, että rakennusliike oli laiminlyönyt sääsuojaukset, eikä huolehtinut sopimuksen mukaisesta puhtaudenhallinnasta työmaalla.
- kaupungin ja rakennusliikkeen välistä riitaa koulun peruskorjauksesta puitiin pitkään hovioikeudessa.
- hovioikeus piti yksimielisesti voimassa käräjäoikeuden tuomion, jonka mukaan rakennusyhtiö on velvollinen korvaamaan kaupungille vajaat 1,2 miljoonaa euroa viivästyskorkoineen sekä lähes 400 000 euron oikeudenkäyntikulut.

Lähde: <http://www.ksml.fi/uutiset/keski-suomi/hovioikeus-rakennusliike-joutuu-maksamaan-miljoonakorvaukset/2075198>
(25.6.2015)

TYÖN TAVOITTEET JA SISÄLTÖ

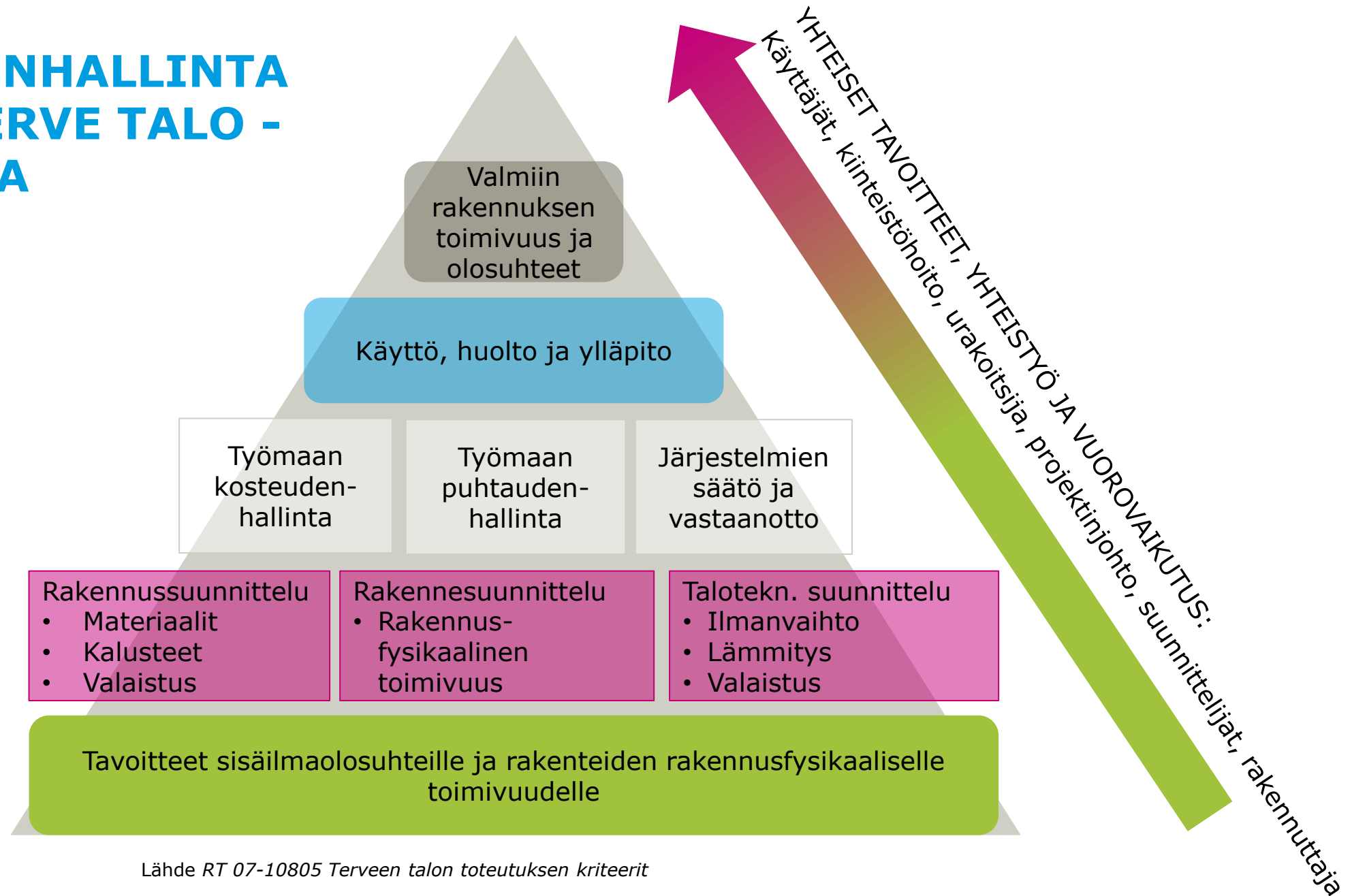
TAVOITTEET

- kartoittaa voimassa olevat kosteudenhallintaa koskevat säädökset ja ohjeet
- konkretisoida olemassa olevia ohjeita kosteudenhallinnan ja Terve talo-toteutuksen osalta
- luoda toimintamalli kosteudenhallinnan ohjausta varten koko rakennushankkeen ajaksi
- **KOKONAISUUDEN HALLINTA**

SISÄLTÖ

- kosteudenhallintaa koskevien säädösten ja määräysten kehitys
- kosteudenhallinnan näkökulmasta kriittiset rakennusosat
- kosteudenhallinnan huomioonottaminen ja käytännön toimenpiteet hankkeen eri vaiheissa
- Case esimerkki (Uusi Lastensairaala 2017)
- tarkastustaulukot

KOSTEUDENHALLINTA ON OSA TERVE TALO - TOIMINTAA

KOSTEUDENHALLINTAA KOSKEVAN OHJEISTUKSEN HISTORIAA

1970-luku, RakMK C2

- rakenteisiin kerääntyvä kosteus ja sen poistaminen ei saa aiheuttaa **kohtuutonta haittaa** rakenteille tai rakennuksessa olijoille

1980-luku, RIL 107

- hyvin usein kosteuden vaikutus rakenteisiin on **pelkästään esteettinen**
- betonin kosteus kehoitettiin mitattavaksi ennen lattianpäällysteiden asennusta

1990-luku, RakMK C2

- rakennusosat on suojattava **haitalliselta** kastumiselta rakentamisen aikana.
- rakennuskosteuden on annettava kuivua tai rakenteita on kuivatettava **riittävästi** ennen niiden päällystämistä.

2000-luku, RIL 107

- homeen haju- ja **terveydellisten haittojen** mainitseminen (kaasumaisten emissioiden liiallinen pääsy sisäilmaan)

KOSTEUDENHALLINTAA KOSKEVAN OHJEISTUKSEN NYKYTILANNE

1. Ympäristöministeriön asetus rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä, 15 §
  - kosteudenhallintasuunnitelma tulee olla laadittuna kaikesta luvanvaraisesta rakennustyöstä
  - tieto toimenpiteistä, joilla rakennusaineet ja -tuotteet sekä **rakennusosat suojataan** sään aiheuttamilta tai työmaan olosuhteista johtuvilta haittavaikutuksilta sekä
  - tieto toimenpiteistä, joilla rakennusaineiden ja -tuotteiden sekä rakennusosien kosteudensuojaus toteutetaan ja rakenteiden **kuivuminen varmistetaan**
2. Helsingin rakennusvalvonta: rakentamisaikaisen kosteudenhallinnan menettelytapaohje
  - lupahakemukseen on liitettävä selvitys asiasta
3. Suunnittelua koskevat määräykset ja ohjeet
  - RakMK osa C2 on uudistumassa
  - parhaat rakennusfysikaaliset suunnitteluohjeet ovat julkaisuissa RIL 107 ja RIL 255
4. Betonirakenteiden kosteusmittaukset
  - porareikä- ja näytepalamittaus ovat ”virallisia” menetelmiä
  - mittauksia tulee tehdä sekä rakenteiden pintaosista että syvemmältä rakenteesta
  - päällystettävyyusraja-arvot määritelty mittaussyvyyksittäin ja materiaalikohtaisesti

KOSTEUDENHALLINNAN PROSESSI

ESIMERKKI, HANKEKOHTAINEN TARKASTUSLISTA

1. HANKE- JA YLEISSUUNNITTELUVAIHE

Tarkastuskohde	Vastuu	Määräykset ja ohjeet	Huomioita
Rakennuksen sisäilmastoluokka	TILAAJA	Sisäilmastoluokitus 2008	Yleensä S2, mutta voi olla myös S1. Peruskorjauskohteissa aina S2.
Rakennuksen E-luku -tavoite	TILAAJA	RakMK D3 kohta 2.1.4	Vähimmäisarvot esitetty D3:ssa, mutta tilaajalla voi olla tiukempia vaatimuksia.
Rakennuksen vaipan ilmanpitävyyden tavoitearvo ja sen todentamismenettelyt	TILAAJA TT LVI	RakMK D3, kohta 2.3.2	Arvot n_{50} ja q_{50} erikseen. Isoissa rakennuksissa ilmanpitävyyden mittaus edellyttää usein erityisjärjestelyjä.
Rakennusfysikaalisen suunnittelutehtävän vaativuusluokka	TILAAJA RAK	Valtioneuvoston asetus (214/2015), 21 – 23 §	Yksityiskohtaisempi ohjeistus, ks. YM ohje rakentamisen suunnittelutehtävien vaativuusluokista YM1/601/2015 ja YM ohje rakennusten suunnittelijoiden kelpoisuudesta YM2/601/2015
Rakennustyönaikaisen kosteudenhallinnan tavoitteet	TILAAJA TT	YM asetus (216/2015)	Erityisesti sääsuojauksen periaate erikseen runkotoiden, julkisivutöiden ja vesikattotöiden aikana. Rakenteiden kuivumisen todentamismenettelyt.
Rakennusmateriaalien päästöluokka on M1	TILAAJA TT	Sisäilmastoluokitus 2008	Kaikille tuotteille ei ole haettu M1-luokitusta. Tapauskohtaisesti voidaan hyväksyä myös EC1+ sekä LEED/erittäin vähäpäästöiset materiaalit. Tätä vaatimusta on syytä soveltaa myös käyttäjän hankintoihin

ESIMERKKI, RAKENNUSOSAKOHTAINEN TARKASTUSLISTA

4. MAANVASTAISET SEINÄT

Tarkastuskohde	Vastuu	Määräykset ja ohjeet	Huomioita
Vierustäytön paksuus ja materiaali	RAK	RakMK C2 RIL 126	Minimipaksuus 200 mm. Luokan 1 vaatimukset täyttävä kiviaines.
Vedenpaine-eristyksen tarve	RAK	RakMK C2 RIL 107 RIL 255-1 RT 83-11032	Otettava huomioon pohjavedenpinnan lyhytaikaiset huippukorkeudet ranta-alueille rakennettaessa (eristys ulotettava 1,5 m mitoittavaa pohjavedenpintaa ylemmäs). Suositellaan hyvin tuulettuvaa kaksoisseinärakennetta.
Vedeneristys	RAK	RakMK C2 RIL 107	Tuoteluokan TL2 bitumikermi. Ulotetaan alareunassa anturan ulkopintaan ja yläreunassa 300 mm maanpinnan yläpuolelle.
Läpiviennit	RAK	RIL 255-1	Läpivientejä vältettävä. Toteutettava ilma- ja vesitiiviisti laipallisia läpivientitiivisteitä käyttäen.
Sisäpuoliset pintamateriaalit	ARK RAK	RIL 255-1	Sisäpuolisia verhouksia, akustiikkalevyjä ja vesihöyrytiiviitä pintakäsittelyjä vältettävä.

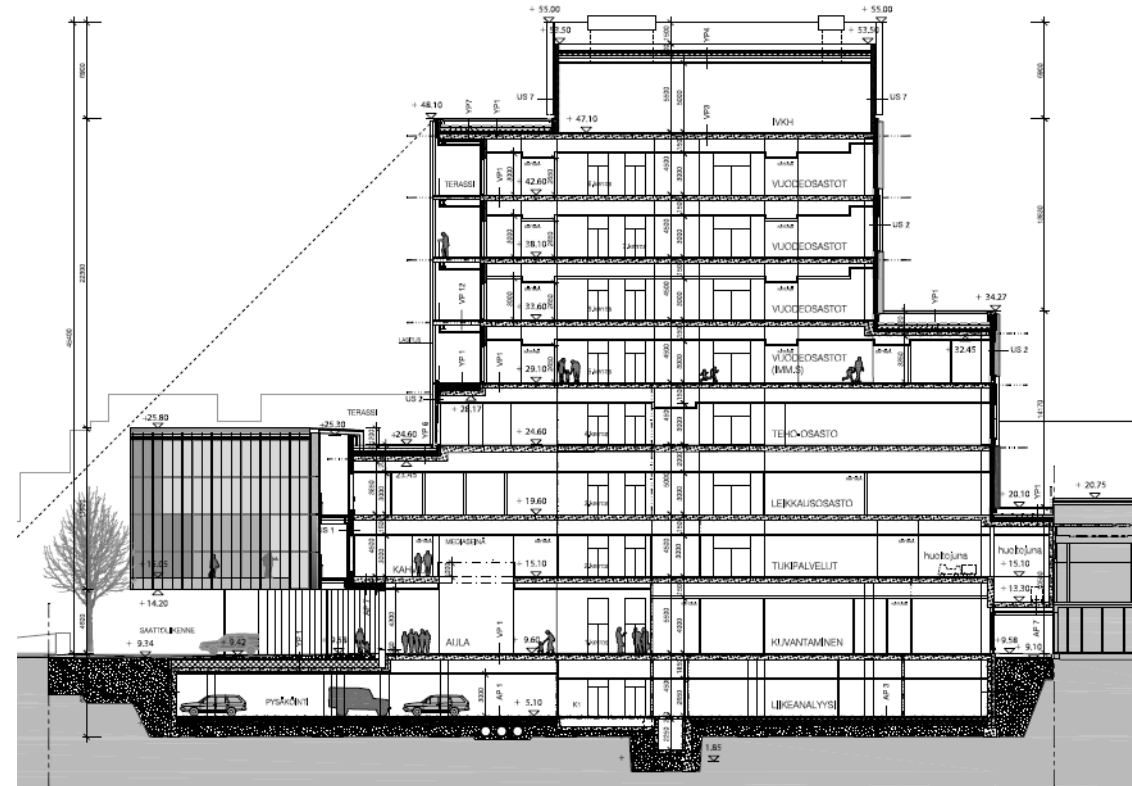
UUSI LASTENSAIRAALA 2017

- Rakennuksen laajuustiedot
  - kerrosala 37 850 kem²
  - bruttoala noin 47 700 brm²
  - tilavuus noin 229 000 m³
- Kahdeksan kerrosta, kellarikerros ja IV-konehuone vesikatolla
- Rakennuskustannukset noin 160 miljoonaa euroa
- Suunnittelu alkoi syksyllä 2013
- Projektinjohtourakoitsija valittiin kesällä 2014
- Perustustyöt alkoivat huhtikuussa 2015
- Tavoitteena rakennusteknisten töiden valmistuminen osittain vuoden 2017 lopulla

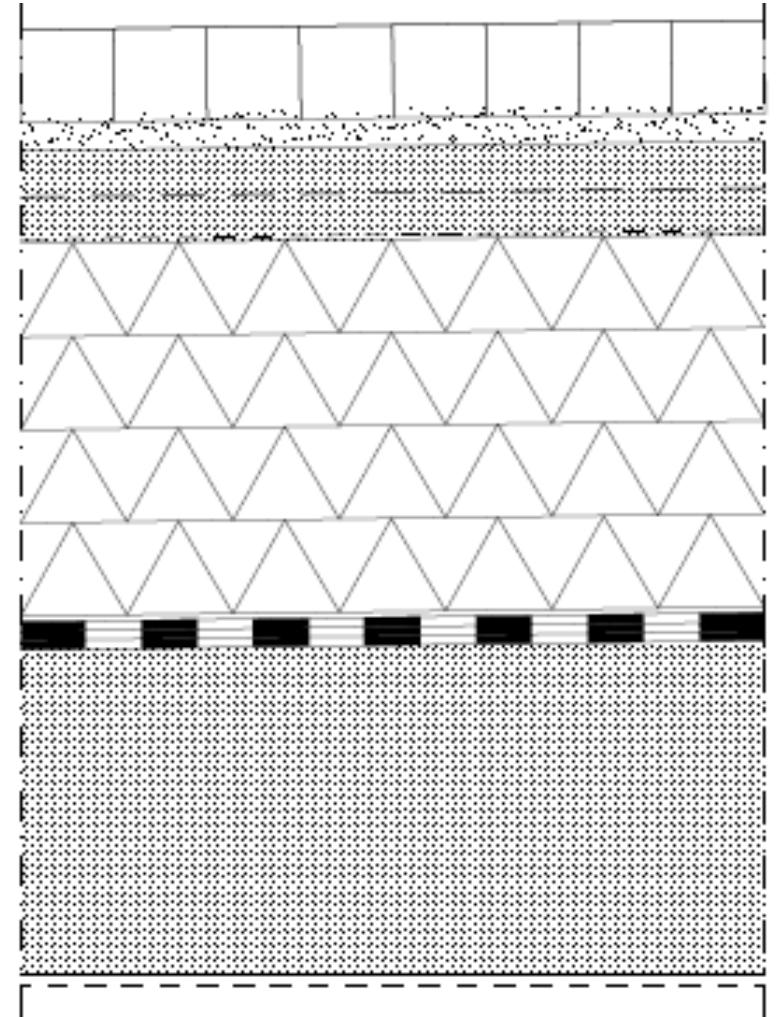
UUSI LASTENSAIRAALA 2017, ERITYISPIIRTEITÄ

- Rakennesuunnittelutehtäviin sisältyy kosteudenhallintasuunnittelu
- Suunnitelmia ja työmaatoteutusta mietitty poikkeuksellisen tiiviissä yhteistyössä suunnittelijoiden ja urakoitsijoiden kesken
- Rakennuslupahakemuksen liitteeksi tehtiin kosteudenhallintasuunnitelma
- Erilliset Terve Talo-kokoukset noin 2 kk välein
- Korkeat kaupunkikuvalliset vaatimukset
- Hitaasti kuivuvat paksut pilarilaatat välipohjissa
- Runsaasti käännettyjä kattoja, joiden alapuolella sairaalan toiminnan kannalta tärkeitä tiloja
- Elementtirakenteiset kylpyhuoneet

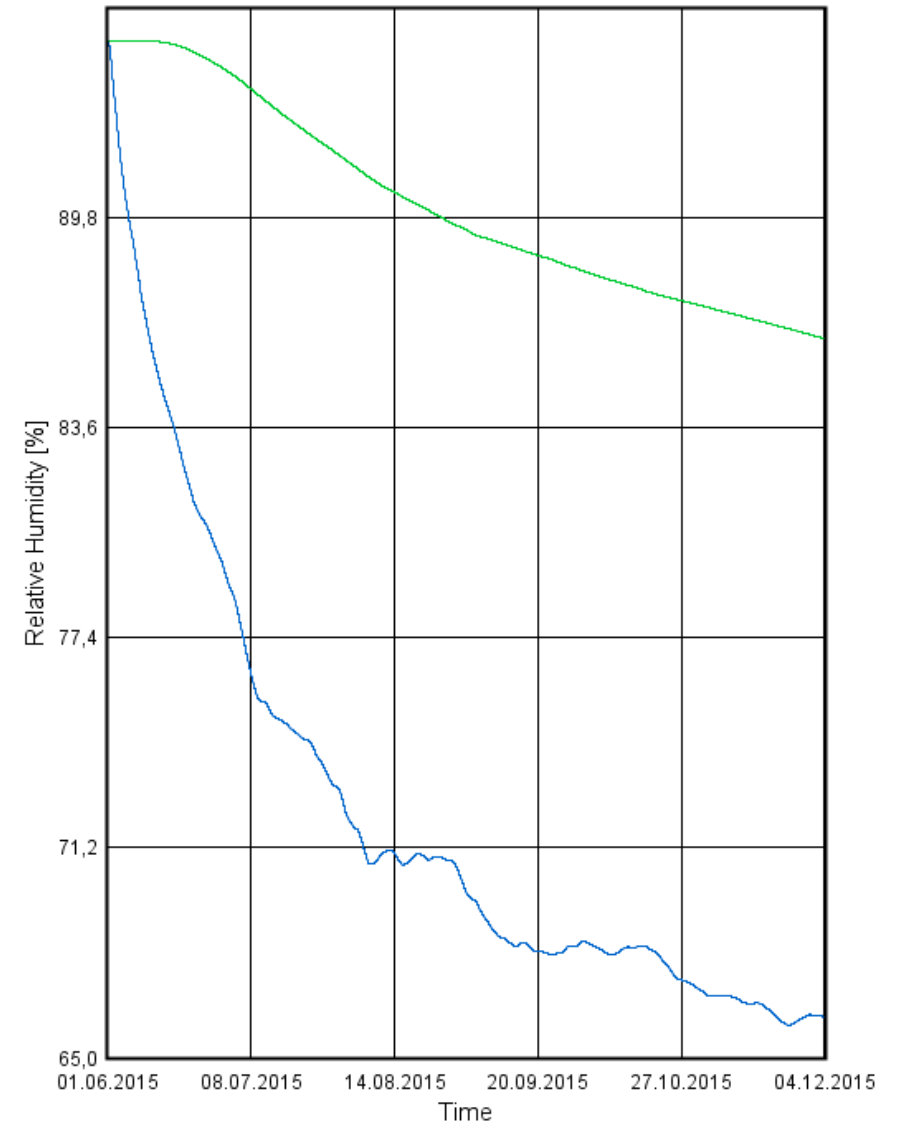
KÄÄNNETTY KATTO

- Vedeneristys VE80R => kolminkertainen bitumikermieristys
- Vedeneristeen päällä salaojamatto
- Lämmöneristeenä suulakepuristetut solupolystyreenilevyt
- Yhtenäinen betonilaatta raskaan liikenteen vuoksi
- Laadunvarmistustoimenpiteet
  - Erillinen yksityiskohtainen työselostus
  - Alustan suhteellisen kosteuden mittaus
  - Vedenpainekokeen käyttö
  - Kermien tartuntavetolujuuden testaus

KUIVUMISOLOSUHTEIDEN HALLINTA

- Kuivumisaika-arviot (rakennuslupahakemuksen liitteessä)
- Rakennusosakohtainen riskitarkastelu
- Ulkoseinäelementit (ikkunat valmiina, ulkokuoren saumaus) => vaippa sadeveden- ja lämmönpitäväksi kerralla
- Lohkojen rajoille lämmöneristetty suojaseinä

KYLPYHUONE-ELEMENTIT

- Paikalla rakentamisen ja elementtivalmisteisten märkätilojen vertailu ja riskiarviot
- Pohjalaatan optimaaliset kuivumisolosuhteet ja tavanomaista tiukemmat kriteerit päällystämislle
- Lattialämmitys ja vedeneristeenä muovimatto (vaatimuksia mm. hygieenisuus, siivottavuus, turvallisuus, akustiikka)
- Talotekniset järjestelmät, myös erikoistekniikka, valmiiksi asennettuina → kohteessa vain liitynnät ulkopuolelta
- Valmis huoltokirja-aineisto ja CE-merkintä asiakirjat
- Sinetöidään tehtaalla varastointia ja kuljetusta varten, asennetaan sääsuojaus

POHDINTAA

- Vasta aivan 1990-luvun lopussa alettiin ymmärtää kosteuden aiheuttavan mikrobiologisia ja kemiallisia vaurioita ja että näillä voi olla vaikutusta sisäilman laatuun
- Tilaajan hankkeen alussa asettamat kosteudenhallintaa koskevat tavoitteet ja vaatimukset "unohtuvat" hankkeen aikana eli kokonaisuuden hallinta on vaillinaista
- Uusi ympäristöministeriön asetus velvoittaa laatimaan kosteudenhallintasuunnitelman
- Kosteudenhallintaa ja kosteusteknistä toimivuutta koskevia määräyksiä on varsin vähän; erilaisia ohjeita ja käsikirjoja on paljon, mutta niistä puuttuvat konkreettiset työkalut => opinnäytetyössä laaditut tarkastuslistat parantavat tilannetta
- Uusi Lastensairaala 2017 -hankkeessa kosteudenhallintasuunnittelu oli määritelty omaksi suunnittelutehtäväkseen => korostettu asian merkitystä jo suunnittelijoita valittaessa
- ULS 2017-hankkeessa suunnittelijoiden ja urakoitsijoiden sitoutuminen kosteudenhallintaan on ollut kiitettävää => vaatimukset täytettäviä ja toteuttamiskelpoisia ratkaisuja on etsitty yhdessä

KIITOS!